

Hoja v gore in orientacija

Dober planinec se bo vedno zanašal le nase. Svoje teoretično znanje bo skušal na turah praktično uporabljati. Zanesljivo orientacijo t. j. sposobnost, spoznati se v naravi in ne zaiti, pridobimo, če se predvsem naučimo dobro brati zemljevid in pravilno uporabljati busolo.

V naslednjih vrsticah bo podan opis dela z busolo znamke Bezard, ki sodi med boljše in prikladnejše za potrebe planincev, predvsem zaradi preprostega rokovanja.

A. BEZARD-ova busola nam služi v glavnem:

1. Da ugotovimo poljubno geografsko smer v terenu.

Na poljubno izbranem stojišču merimo geografsko smer (azimut) proti neznanemu vrhu tako, da pogledamo skozi vizirno zarezo v iskano smer. Busolo moramo pri merjenju držati v vodoravni smeri zato, da se igla magnetnica lahko svobodno giblje. Istočasno vrtimo skalo busole, ki je razdeljena na 360 stopinj v smislu številčnice na uri - toliko časa, da igla magnetnica pokrije označbo za sever (to vidimo v kovinskem zrcalcu, ki ga namestimo pod kotom 45 stopinj). Označba pod sredino ogledalca nad steklenim pokrovom pa pokaže azimut. Če sedaj izmerjeno vrednost prenesemo na zemljevid lahko ugotovimo ime tega vrha.

XXXXXXXXXX

V naslednjem primeru lahko z opisanim postopkom določili stojno točko. Izmerili bomo azimut na tri vrhove, označene na zemljevidu in katerih imena poznamo. Iz razglednega stolpa na Rašici točka **A** bomo izmerili azimut proti točki **B** (Mengeška koča na Gobavici), točki **C** (cerkev sv. Tilen v Repnjah) in točki **D** (cerkev na Šmarni gori).

$$\underline{A \rightarrow B} = 52$$

$$\underline{A \rightarrow C} = 320$$

$$\underline{A \rightarrow D} = 254$$

Azimut iz točk B, C, D določimo tako, da točki, ki ima azimut manj kot 180 to vrednost dodamo, od točke ki ima vrednost več kot 180 pa to vrednost odštejemo.

$$\underline{B > A} = 52 + 180 = 232$$

$$\underline{C > A} = 320 - 180 = 140$$

$$\underline{D > A} = 254 - 180 = 74$$

Ko smo izmerili azimut, vzamemo zemljevid in iz predhodno določenih točk potegnemo črte. Iz točke B proti stojni točki A, postopek ponovimo iz točke C in nato še iz točke D.

Če smo pravilno merili se vse tri črte sekajo v eni točki (kar pa v praksi običajno ne dosežemo). Največkrat dobimo trikotnik v čigar sredini naj bi bilo naše stojišče. Če je razlika prevelika pomeni da moramo celoten postopek pazljivo preveriti.

Če imamo višinomer izmerimo še višino našega stojišča, nato na karti odčitamo še višino stojne točke in obe višini primerjamo. V kolikor je odstopanje v sprejemljivi vrednosti smo postopek vodili pravilno.

2. Da obdržim, smer proti točki, ki se nam med hojo skriva.

Skozi zarezo na busoli viziramo na izbrano točko ki jo še vidimo in obenem zasučemo skalo tako, da igla magnetnica pokrije označbo za sever. Pod jezičkom lahko takoj odčitamo kot, za katerega je naša smer odklonjena od smeri sever-jug. Če s tako orientirano busolo hodimo v nepreglednem terenu, nam pogled skozi vizirno zarezo pri naravnani magnetnici takoj pokaže pravo smer. Skalo moramo pustiti pri miru in med hojo upoštevati koliko smo se od svoje smeri odmaknili na levo ali desno.

3. Da orientiramo karto proti severu.

Skalo zasučemo da pride sever (N) pod jeziček, prislonimo busolo z robom ob poldnevnik na karti ali pa ob njen desni rob tako, da gleda puščica na pokrovu proti severu karte ter karto z busolo vred sučemo, dokler igla magnetnica ne pokrije označbe sever. Karta je orientirana in iz nje lahko povzamemo vsako iskano smer na karti če zasučemo rob busole vanjo, skalo pa tako, da igla magnetnica zopet pokrije označbo za sever.

4. Da se usmerimo v terenu proti neki, na neorientirani karti izbrani točki.

Rob busole položimo od točke A na neorientirani karti, kjer stojimo, v smeri proti izbrani točki tako, da gleda puščica proti B. Nato sučemo skalo tako, da se odčita »Original Bezard« od zahoda karte proti vzhodu, t. j. da je vzporeden z napisi na karti. Če busolo dvignemo k očesu in se zasučemo toliko, da pokrije igla magnetnica označbo za sever, gledamo skozi vizirno zarezo proti točki B, ki smo jo izbrali na karti. Pod jezičkom lahko tudi preberemo geografsko smer (azimut) od točke A proti B.

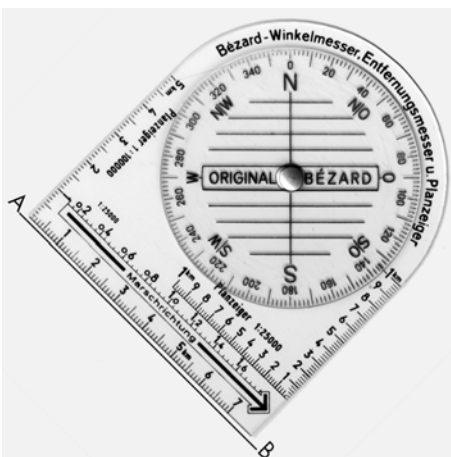
5. Da ugotovimo ime neznane točke v terenu z busolo in karto.

Če hočemo zvedeti kako se imenuje kaka točka (n. pr. B) v terenu ali v kateri smeri je na karti, je postopek obraten kot pod 4. Skozi zarezo na pokrovu (ki mora biti vedno desno od krožne skale) viziramo na B in skalo zasučemo, da igla magnetnica pokrije označbo za sever. Nato položimo busolo na karto tako, da gre spodnji del pokrova skozi točko A na karti, kjer stojimo, ter sučemo busolo okoli te točke tako dolgo, da je pri neorientirani karti napis »Original Bezard« vzporeden z imeni na karti: pri orientirani karti pa tako dolgo dokler igla magnetnica ne pokrije označbe za sever. Rob pokrova busole torej vizirna linija, sedaj že gleda na karti v smeri A proti B. katere ime sedaj lahko preberemo na karti. Pod jezičkom lahko tudi preberemo geografsko smer (azimut) od točke A proti B.

Da napravimo turno skico

S pomočjo busole in višinomera lahko napravimo skico nameravane ture, kar je zlasti važno v megli ali v neznanem svetu; pogoj je, da imamo dobro karto tega terena. V skico zapišemo razdaljo (v metrih ali korakih), v veliko pomoč nam je pri tem merilec korakov. Med posameznimi točkami pa vpišemo tudi absolutno in relativno višino. Z dobro skico lahko najdemo svojo pot tudi v slabem vremenu, v megli in ponoči. Treba je pa poleg primerne izvežbanosti tudi natančnost in doslednost.

Priporočljivo pa je, da si pomagamo pri izdelavi turne skice z zemljevidom v merilu 1:25000

Merjenje azimuta na karti s pomočjo merilca kotov

Pri določevanju azimuta na neorientirani karti, namestimo merilec kotov od točke A v smeri puščice proti točki B, skalo zavrtimo tako da se napis »Original Bezard« odčita od zahoda karte proti vzhodu, t. j. da je vzporeden z napisi na karti. Odčitana vrednost izmerjenega kota ob rdeči črtici na merilcu nam poda pravilni azimut. Če busolo dvignemo k očesu in se zasučemo toliko, da igla magnetnica pokrije označbo za sever, gledamo skozi vizirno zarezo proti točki B, ki smo jo izbrali na karti.

Prikazan je primer merjenja azimuta na neorientirani karti iz točk **A-Blegoš**, na točko **B – Krim**; izmerjeni azimut je **A=134**.

Dobro je vedeti, da imajo pri merjenju z busolo velik vpliv na magnetnico **železni predmeti, močna električna ali magnetna polja**, ki se nahajajo v bližini. V splošnem velja, da morajo biti večji kosi železa oddaljeni od mesta meritve od 10 do 20 metrov.

Če nimamo busole, lahko v sončnem vremenu določimo strani neba z uro s kazalci. Mali kazalec usmerimo proti soncu. Kot med malim kazalcem in oznako 12 na uri razpolovimo. Tako dobljena smer je smer sever-jug: jug je pred nami sever za našim hrbtom.

VIŠINOMER

Važno je, da višinomer pred uporabo nastavimo na znano višino, kajti višinomer je obenem tudi barometer. Vsake spremembe splošnega barometerskega tlaka pa višinomer ne more upoštevati. Vzponu 100 m ustreza padec pritiska približno 8 hPa. Če je torej ponoči padel tlak za 4 hPa bo višinomer zjutraj pokazal 50 m previsoko. Zato ga moraš naravnati ponovno; prav tako ga naravnaj vedno tudi tedaj, ko prideš do točke, katere višino zanesljivo poznaš. Višinomer je obenem jako dober barometer, torej strokovnjaku v zvezi z drugimi vremenskimi znaki tudi napovedovalec vremena.